

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Հ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ԻԳ. ՏԱՐԻ

29 ՅՈՒԼԻՍ 1906

ԹԻԻ 27

Մ Ե Ր Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր ՈՒ Ն Ը Ն Թ Ա Յ Ք Ր

Իրենց յանախորդներուն հանդէպ

×

Գործի կեանքին մէջ ձախողութիւնները հազուադէպ չեն։ Սխալ հաշիւներ, յիշատներ, յուսախաբութիւններ առուառորի մէջ երբեմն կը հարկադրեն վաճառականը թերանալ իր պարտականութեանց մէջ։ Այդ պարագային, առետրական օրէնքը, մարդու մը խիղճը, հրապարակին օգուտը, և նոյն իսկ աններկութեան մը շահը կը պահանջեն որ ներդաշնակա՞մ չըսարած առեւտրականին օժանդակութիւն ըլլայ, որպէս զի իր դժուարին կացութենէն ազատի։ Պահանջատէրի մը կողմէ յայտարարութիւն հակառակ ձեռնարկ մը անոր նկարագրին ու բարոյականին վրայ լաւ գաղափար մը չի տար։

Քանի մը ամիս առաջ, երկու անակնկալ անանկութիւններ Պալոյ առեւտրական հրապարակին վրայ միջին դիրք մը ունեցող սակայն անաղարտ կեանքով մը ծանօթ առեւտրական հին տունի մը գործառնութիւնները դժուարացուցին։ Այն կարգի անձերու համար, որոնք կը դաւանին թէ առեւտրի մէջ ամէն առիթներէ օգտուիլ պէտք է, և որոնց համար բարոյական նկատումները շատ կարեւորութիւն չունին, ճիշտ ու պատեհ վայրկեանն էր վճարումները դադարեցնելու կամ պարտքէն զեղչեր առաջարկելու։ Այդպէս չըրաւ սակայն յիշեալ վաճառատունը։ Ամէն ջանք ու դոհողութիւն չխնայեց վճարումները քիչ շատ կանոնաւորելու, իր պահանջատէրերը գոհացնելու, և եթէ իր գոր-

ծառնութեանց մէջ ունէր թերութիւն մը, — այն է կարողութենէն վեր յանձնառութիւններու մէջ մտնել, — քաւեց զայն իր դրամագլուխովը :

Այս կացութեան ու տրամադրութեան մէջ գտնուող առեւտրականի մը հանդէպ ի՞նչ միջոց ձեռք պէտք էին առնել պահանջատէրերը և ի՞նչ ըրին—չէնք գիտեր : Միայն սա լսեցինք որ Պոլսոյ հրապարակին վրայ ծանօթ առեւտրական մը գատարան դիմած էր պահանջք օր առաջ հնչուն դրամով գանձելու համար փոխանակ վաճառքի, զոր չէր ուզէր առնել : Չնչին պահանջում մ'էր այս, զոր հաստատելու համար երգում առաջարկուեցաւ, և պահանջատէրն ալ ըրաւ ու այսպէս կարգադրուեցաւ խնդիրը դատարանին առջեւ :

Այդ կարգադրութիւնը մեզ կը թելադրէ սա հարցումն ուղղել որ եթէ պարտականին արդէն նեղուած վիճակը չներէր առնելիքսրին այդ պահանջումը գոհացնելու, ի՞նչ պիտի ըլլար հետեւանքը : Պարտականը պիտի սնանկանար դատարանին առջեւ, ինչ որ պահանջած էր արդէն յիշեալ առնելիքսրը, ու ասով առեւտրական հին տուն մը պիտի խորտակէր, միւս պահանջատէրերուն զրկանք մը պիտի ըլլար, ուղղակի կամ անուղղակի հրապարակը պիտի մնատուէր ու ասոնցմէ ամէնէն մնասաբերը, ամէնէն աւելի նկատողութեան արժանի կէտը պէտք է ըլլայ սա թէ խնդրոյն այդ կերպ լուծումը վհատեցուցիչ օրինակ մը պիտի ընծայէր ամէն պարտաճանաչ բայց տաղնապետ առեւտրականներու :

Ո՛րքան ծանրակշիռ է մանաւանդ այս վերջին պարագան :

Դժբախտութեան մը, կամ սխալ քայլի մը հետեւանքով իր դրամագլուխը փճացնող առեւտրական մը, երբ կ'սկսի այլեւս օտարին դրամով՝ այսինքն վարկով գործել, ո՛րքան ալ բարոյականի գաղափարով տողորուած ըլլայ, ո՛րքան ալ ջանայ խղճին ու պարտաւորութեան ձայնին հետեւիլ, ապրուստի մը պէտքը, գործ մը գտնելու դժուարութիւնն ու նիւթականին հոգը կը փորձեն զայն օգտուիլ ներկայացող ո՛ր և է յարմար առիթէ մը և իր պարտականութիւններուն կատարումէն աւելի, իր վիճակը ապահովել : Այդ վիճակին մէջ գտնուող առեւտրականը երբ կը

տեսնէ որ հրապարակին վրայ պահանջատէր վաճառականներ մէկ չտի մը միայն ունին պարտաճանաչ ու պարտադանց առեւտրականին համար, երբ կը տեսնէ որ ամէն ղոհողութիւն ընելով իր պարտքերը վճարել ուղող նեղուած առեւտրականէ մը քանի մը օր առաջ և ոչինչ տարբերութիւն մը աւելի գտնծելու համար դատարան կը դիմուի, անոր սնանկացումը կը խնդրուի, ինչ որ կրնար ըլլալ ամէնէն անիրաւ պարտականին համար միայն, չի՞փորձուիր միթէ գործին շարունակութեան մէջ մաս մը դրամ իւրացնելու և իր ապրուստը ապահովելու համար աւելիներ որոնելու: Թէեւ անարդարանալի, սակայն հրապարակին վրայ սովորական պայման մ'է այս: Եւ չի՞ հետեւիր թէ պահանջատէրի մը խիստ կամ անճաշ մէկ վարմունքը պատճառ կ'ըլլայ անուշիկ գործերու և նոյն իսկ խարդախութիւններու: Իրաւունք մը ստանալու, պահանջ մը գանձելու ատեն պարագաներ կը ներկայանան որ պահանջատէրերու միակ միջոց մը կը մնայ, այն է դատարան դիմել ու պարտականին սնանկացուիլը խնդրել: Սպառնալիք մ'է այս որ յաճախ արդիւնաւոր կ'ըլլայ:

Վերը ակնարկուած գործին մէջ, այդ կարգի պարագայ մը չկար: Խնդիրը՝ քանի մը օրուան և պարտուց մէկ մասը փոխանակ հնչուն դրամով հատուցանելու, առնուած վաճառքը վերադարձնելուն մէջ կը կայանար: Այսքան չնչին կէտերու համար կ'արժէ՞ դիմել այսքան ծայրայեղ միջոցներու, որոնք կրնային երկու կողմին համար հաւասարապէս վնասակար ըլլալ, ինչպէս նաեւ անուշիկի կերպով բոլոր հրապարակին, և ասիկա ու և է վաճառականի մը համար նկարագրի աննպաստ դադափար մը չի՞տար:

Աւելի արդիւնաւոր չէ՞ քիչ մը դիւրութիւն տալ ա'յն կարգի առեւտրականներու, որոնք իրենց դրամական նեղ պարագաներուն մէջ չեն ուղեր տալիք օգտուիլ եւ անանկութիւն հրատարակել, այլ ամէն ղոհողութիւն ընելով, իրենց պարտքերը ամբողջովին վճարել կ'ուզեն ու եւ է կերպով:

Մանիֆեստութեան հրապարակը

ԱՌՈՒՏՈՒՐԸ ՇԱՏ

ՏԵՍԱԿԱՐ ՔԻՉ

×

Յուլիս ամսոյ մէջ բաւական կարեւոր գործառնութիւններ եղան Պոլսոյ մանիֆատութեան հրապարակին վրայ:

Թէ՛ ճամբորդներ կային և թէ Բերքի առասուրիւն բաւական տպարանքներ հասած էին: Գաւառներու այս տարուան բերքին առատութիւնը այժմէն ենթադրել կուտայ որ Օգոստոս և Սեպտեմբեր ամիսներուն մէջ աւելի կարեւոր գործեր պիտի ըլլան մանիֆատութեան վրայ:

Ինչպէս արդէն ասկից առաջ ալ դրած էինք, նոր տեսակներու պակասը միշտ զգալի է մեր հրապարակին վրայ: Եկողը նոր տեսակ կը փնտռէ և շատ անգամ ուղածը չի կրնար գտնել:

ՍԹՈՒՔԸ բաւական աւելցած է մեր հրապարակին վրայ, սակայն հին տպարանք ըլլալուն համար ամենեւին չի կրնար գոհացնել յաճախորդը: Եկած նոր տեսակները մէկ անգամէն ամբողջութեամբ կը ծախուին միշտ և չբռնուած տեսակները կը բարդուին հին սղօփին վրայ:

Ամբան տեսակները

Զեն ծախուիր այլ եւս

Բաց գոյն պատմաներու, գէֆիրի, մուհաճիլը պատմախնդրանքը պակսեցաւ: Մանիֆատութեան վաճառականները սկսան կոտորել ամիսան տեսակներուն գինները և յաճախորդ չփախցնել:

ԽՆԴՐԱՆՔ ԿԱՅ մութ գոյն ատաննոց պատմաներուն

վրայ : Եւարտան 40—55 փր. արժող պատմաները անմիջապէս կը ծախուին, դեռ վաճառատուն չը մտած : Նոյնպէս ՄԵՆ ԽՆԴՐԱՆՔ ԿԱՅ Եւարտան 60—64 փր. նոց մուծ գոյն պատմաներու վրայ, որոնցմէ պատրաստ գրէթէ բնաւ չկայ : Եւարտան 90—100 փր. ծախուած պատմաներուն խնդրանքը քիչ է, բայց Բօթէրի և Կրաֆթընի նոր և չտեսնուած օրինակները կը փնտռուին :

Գիները սուղ են

Պաթիթի և ճերմակ մուհաճիրի այս տարուան գիները սուղ են և այս պատճառաւ խնդրանքը

պակած է և յուսացուածին չափ ապրանք չծախուեցաւ : Կանուխ բերնոյնը կրցան ծախել, բայց ուշ բերել առուողներուն ապրանքները իրենց ձեռքը մնացին :

ՃԵՐՄԱԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ

Սասա, սալաշպուռ, խաւ, մահուռի, քարօք

ՏԵՍԱԿԱԻՈՐ ԿՐ ԳՏՆՈՒԻՆ

Միայն թէ գիները սուղ են և աժաննոց տեսակները կը պակսին :

Ձմրան ապրանքները

Սկսան հասնիլ ձմրան ապրանքները, Պառւակարթընի, Հէռի, Սէնտիքայի վըշուրներուն առաջին անգամ հասած բաւթիները մեծ մասամբ ծախուեցան

մէդրօն 112—120 փր.ի, տեսակին և յաճախորդին համեմատ : Նոյնպէս եկան պելթիական Սէնտիքային վըլուրները, որոնց մէդրօն 85—95 փր.ի ծախուեցաւ : Մ. Պառւակարթըն այս տարի առաջին ապրանքէն զատ ուրիշ տեսակ ապրանք մ'ալ չինած է, որուն մէդրօն 100 փր.ի ծախուիլ սկսաւ : Առաջինին պէս, այս երկրորդ ապրանքն ալ բռնուեցաւ և նոյն իսկ կը յուսացուի որ այս վերջինին սպառումը առաջինինը գերազանցէ ապրանքին և տեսակին աղէկ ըլլալուն պատճառաւ :

Քնէլթէլի, Քէօլէլ լայն և սպանիական նեղ քաղեմներէն մաս մը հասաւ : Երկու տարի է որ Բունձլէլի բազէնը տեղի տուած է Քնէլթէլի բազէնին, որ մեր հրապարակին

վրայ ամէնէն շատ բռնուած ապրանքն է իր դեղեցիկ տեսակներուն և վայլուն գոյնին համար: Սպանիական նեղ բազէնին առաջին ժամանումներն ալ ամբողջովին ծախուցան մէդըօն 70—73 վր., ըստ տեսակի: Մօտերս կ'ապառուին նաեւ աւստրիական ընկերութեան լայն և Հէռի նեղ բազէնները:

Վերոյիշեալ վըլուրներէն և բազէններէն զատ կ'ապառուին նաեւ խտալական, աւստրիական, գերմանական բազէններ և վըլուրներ, որոնցմով

Բիշ ասենեկն պիտի ողողուի մեր մանիֆաքուրայի հրապարակը, և այն առեն է որ

ՍՈՍԿՈՒԻ ՄՐՅՈՒՄ ՄԸ

Պիտի սկսի մեր վաճառականներուն միջեւ: Պղտիկ օտաճիէն սկսեալ մինչեւ ամենամեծ վաճառականը ապոպրանքներ ունին և ատոնցմէ առաջինը օրին վարա հառցնելու և միւսը շատ ճիշտ ընելու դիտումով գին պիտի կտարեն, այնպէս որ շահ մը չունենալէ զատ, թերեւս մնասի ալ ենթարկուին:

ՄՐՅՈՒՄԻՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

Պղտիկ ֆախիօնճիներն են կան մանաւանդ ֆախիօնճիներու քով գտնուած նորահաս քրասիկները, որոնք իրենց բարքոսներուն իշկիզարութիւն ցոյց տալու համար նոյն խի օտաճիներէն յանձնարարութիւն կ'առնեն և այս կերպով միջման ահագին դուռ կը բանան:

×

Ամէնէն շատ փնտռուած բան-
Բանքօլոնցուները

Թօլոնցուն ռուսականն է, որուն
սպառումը օրե օր կը շատնայ
մեր հրապարակին վրայ: 15 օր առաջ մէկ ծրար խի չկար և առաջին անգամ հառաւ Իբրանսեան եղբարց ապոպրանքը, որ ամբողջովին ծախուեցաւ 106 վր.էն: Յետոյ եկան Ապուտ էֆէնտիի, Թիւթիւնճեան եղբարց եւ միւս վաճառականներուն ապրանքները, որոնց գինը իջաւ մինչեւ 98 վր.ի: Այժմ բաւական քանակութեամբ պատ-

բաստ կայ, սակայն կը կտրծուի որ խնդրանքը մատուցումէն շատ ըլլալուն՝ պատրաստ գտնուած ապրանքը պիտի սպասողի եւ գիները դարձեալ պիտի բարձրանան: Այս բոլորական բանթօլոնցուն միւս տեսակներուն սպառումը շատ պակասեցուց:

ԽՆԴՐԱՆՔԸ ՔԻՉ Է

Սպինաթոյին, սաթէնին, տուրին, որոնցմէ տեսակաւոր կը դռնուի: Նոյնպէս կը դռնուին վիշիին տմէն տեսակները, որոնց համար խնդրանք կայ միշտ եւ լաւ տեսակները շարունակ կը ծախուին:

×

ԻՏԱՎԱԿԱՆ

ձեռմակ ապրանքներ

Մահուտի, քաբօթ իրենց ամէն տեսակներովը կը դռնուին հրապարակի վրայ: Գիները միշտ սուղ են, մանաւանդ ա՛յն տեսակներունը, որոնք շատ բռնուած են: Աւտորիական գործարաններու քաբօթները առայժմ չեն կրնար մրցիլ հրապարակի վրայ բռնուած միւս ապրանքներուն հետ որովհետեւ տեսակը չի կրնար յաղդատուիլ Տիւսիզեանի, Հէռի տեսակներուն հետ: Բայց յիշեալ գործարաններուն ըրած ջանքերը կարծել կուտան որ յառաջիկայ տարի աւելի կանոնաւոր ապրանք արտադրելու պիտի յաջողին:

Հոլանդական Տիւսի

Միշտ խնդրանք կայ լաճիվէրա նիւիի համար, — հոլանտական ապրանք, թիւ 700, 800, 1000: Միւս

ապրանքներուն վաճառումը շատ ետ մնացած է հոլանտականներէն: Ծանր տեսակ լաճիվէրոններու վրայ խնդրանքը աւելի քիչ է: Այս ապրանքին մէջ ալ աւտորիական ընկերութիւնը պէտք եղածին պէս չկրցաւ յաջողիլ, բայց կը յուսացուի որ յառաջիկային կարենայ յաջողիլ:

×

Գործարաններուն

Մեծամեծ շահերը

Մանչէսթըրէ եկած լուրերը կը յայտնեն որ մանիֆաթու-

րայի գործարանատէրերը միշտ զբաղած են : Ամէն գործարան ահագին յանձնառութիւններ ունի, և նոր գործերու համար սուղ գին և ուշ յանձնում կը պահանջէ : Մասնաւորապէս ճերմակ ապրանքներու համար ա՛յնքան ուշ յանձնում կ'առաջարկուի որ վաճառականը ապսպրանք տալու կը վարանի : Հայ վաճառական մը, որ վերջերս խտրական քաբոթի առաջնակարգ գործարան մը այցելած էր, կը պատմէ որ 1906 ի համար այլ եւս ո՛ր եւ է յանձնարարութիւն չընդունուիր յիշեալ գործարանին կողմէ եւ եղած յանձնարարութիւնները 1907 ին միայն գործադրելի են : Պահանջուած գիները ամենեւին համեմատական չեն բամբակի գնոյն հետ : Բամբակին գինը իր ամենէն անորոշ վիճակին մէջ է հիմա : Հնդկաստան, Ճաբոն և Չինաստան բամբակի գնոյն որոշուելուն կ'սպասեն իրենց յանձնարարութիւնները տալու համար : Երբ բամբակին գինը ճշտուի, գործարանները աւելի շատ զբաղում պիտի ունենան և իրենց պահանջած գիններուն մէջ այլ եւս բնաւ համեմատութիւն պիտի չընեն :

Այս քանի մը տարիներուն մէջ, Մանչէսթրի գործարանատէրերը ահագին շահեր ըրին, ինչպէս կը ցուցնէ հետեւեալ ցանկը, զոր ասիկց առաջ խոստացած էինք արդէն ներկայացնել մեր ընթերցողներուն, իբրեւ առուտուրի մէկ ստուգանիշը .—

Rylands and Sons գործարանը, որուն վճարեալ գրամագլուխն է 1,804,275 անգլ. սոկի. 1904ին զուտ շահ ունեցաւ 146,447 անգլ. սոկի, և 1905ին՝ 218,031 սոկի, որով կրցաւ մինչեւ 12½ % շահաբաժին վճարել :

Stafford Northcote and Co. — գրամագլուխ 150,000 սոկի, 1905ի զուտ շահ՝ 20,246 սոկի, որով կրցաւ 20% շահաբաժին տալ :

Bolt Bros, Bristol, գլումգլխ. 55,000 սոկի, 1905ի զուտ շահ 3169 սոկի, շահաբաժին 5% :

Bradbury, Greatorex and Co. — գլումգլխ. 340,000 սոկի, 1905ի զուտ շահ 20,544 սոկի, շահաբաժին 8% :

Crocker Sons and Co. — գլումգլխ. 170,000 սոկի, 1905ի զուտ շահ 23,840, շահաբաժին 7% :

Gart and Levy, Leicester. Դրմելիս. 326,675 ոսկի, 1905/ զուտ շահ 33.357, շահաբաժին 11%₀;
Hayes, Candy and Co. — Դրմելիս. 160,000, զուտ շահ 19,264, շահաբաժին 10½%₀;
Hine, Parker and Co, — Դրմելիս. 84,470, զուտ շահ 4782, շահաբաժին 5%₀;
Woolley, Sanders and Co. — Դրմելիս. 100,000, զուտ շահ 10,219, շահաբաժին 10%₀;
Bradford Dyers Association, Դրմելիս. 2.856,477, զուտ շահ 342,279, շահաբաժին 7%₀;
Bradford Manufacturing Company Դրմելիս. 33,500, զուտ շահ 4031, շահաբաժին 10%₀;
Calico Printers Association, Դրմելիս. 5.026,838 ոսկի, զուտ շահ 1,950.680 շահաբաժին 2½%₀;
Fine Cotton Spinners Association, Դրմելիս 4,500.000, զուտ շահ 402,441, շահաբաժին 6%₀;
Linoleum manufacturing Co. Դրմելիս 264,500, զուտ շահ 55,991, շահաբաժին 15%₀;
Coats J. and P, Դրամանգոլուիս 10.000.000 անգլ. ոսկի, զուտ շահ 258,365 ոսկի, շահաբաժին 20%₀;

ԻԶՄԻՐԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

19 թդ. Դարու մէջ

Հռչակաւոր « Պատմախանէ », ի վրայ հետաքրքրաւոր
ծանօթութիւններ

ՊԱՍՏԱ « ԶԷՄՊԷՐ » ՆԵՐՈՒ ՀՆԱՐԻԶԸ

×

Եւրոպիոյ վաճառաւան քաղաքներու հետ առուստուր բնող
առաջին Հայ վաճառականները. — Իզմիրցի Յակոբ աղային

պատմութիւնը . — « Պատմախանէ » ի վարպետներէն մեկուն մեցակցութիւնը եւ անոր հետեւանքը . — Զուիցեցեալան գործարաններուն արտադրութիւնները :

×

Բնիկ Իզմիրցի գրագէտ մը, որ անեւտրական գիտութեանց աշ հմուտ է, Բիւրակնի համար պատրաստած է Իզմիրի առաջին Հայ վաճառականներուն եւ արհեստաւորներուն պատմութիւնը, հետաքրքրաշարժ մանրամասնութիւններով: Այս ուսումնասիրութեան առաջին մասին մեջ մասնաւորապէս խօսուած է իզմիրեան շահաւոր ճարտարարուեստի մը վրայ, իսկ երկրորդ մասին մեջ, որ պիտի հրատարակուի Բիւրակնի յաջորդ թիւով, քաջատրուած են Իզմիրի Հայ վաճառականներուն հարսանաւորն պատճառները, վարկի պայմանները եւ սնանկութեան կարգադրութեան եղանակները: Երրորդ մասը կը խօսի Իզմիրի արհեստաւորներուն վրայ, հետաքրքրաշարժ ծանօթութիւններով:

Իզմիրի Հայերը Թուրքիոյ ներքին քաղաքներէն գաղթած են հոն եւ իրենց հետ բերած են արհեստ ու վաճառականութիւն: Ասոնց մէջ նշանաւոր էին Մէլիքսէլիմենք, Պօլուպէյենք, Շահվէքիլենք, Սափալանենք, Աղաճանենք եւ այլն, որոնց անունները կրողներ կը գտնուին դեռ իրենց ծննդավայրերուն մէջ: Անոնցմէ ոմանք ալ փոխած են իրենց անունը, եւ ուրիշ մականուններ տաւ են ինչպէս Լալանկիլենք, Միամիտենք, Ճիւարտախօսենք, որոնք Ոսկանեան էին, Պալապանենք եւ այլն:

Իզմիր գաղթող Հայերը երկու դասի կը բաժնուէին: Հարուստները վաճառականութեամբ կ'ըրադէին, իսկ միջակները՝ արհեստով: Վաճառականները Ամսդերտամէն, Թրիէսդէէն, Վիեննայէն, Մարսիլիայէն, Լիւթրնիյէն եւ Վենետիկէն բերել կուտային ասուեղէն, մետաքսեղէն, մանած, եւ կ'արտածէին տեղական բերքեր, ինչպէս բամբակ, տորոն, աֆիօն, տօսախ, փաշումուտ եւ մրդեղէն:

Նախորդ դարու սկիզբը, եւրոպիոյ վաճառաչահ քաղաք

ներու հետ ուղղակի առուտուր ընող Իզմիրցի Հայ վաճառականներն են Ապրօեանք, որոնց պապերը Լեհաստանէն դաղթած էին, Շահումեանք, որոնցմէ Պաղտասար աղայի անունով յետոյ Պալթաղարեան կոչուեցան,—այս ընտանիքէն ծանօթ է Դուկաս Պալթաղարեան որ լրագիր հրատարակած է, — Սողոմոն օղլուները կամ Նուպարեանք, Էքիզեան Մարգար աղայէնք ու Մարկոս օղլուները, Այս վաճառականները ընդարձակ առուտուր ունեցած են ո՛չ միայն Իզմիրի եւ շրջակայ քաղաքներու հետ, այլ նաեւ ամբողջ Փոքր Ասիոյ հետ, մինչեւ Թիֆլիզի հետ, ուրիշ վաճառականներ կուգային Իզմիր, ծանր տեսակ ապրանքներ գնելու :

Այս միջոցին Իզմիր հաստատուած էին նաեւ Եւրոպացի վաճառականներ, Հոլանտացի, Անգլիացի, Ֆրանսացի եւ Գերմանացի : Տեղացի հայերէն սմանք ալ իրենք ղիրենք Եւրոպացի կարծել տալու համար Եւրոպական անուններ առած էին, Իսապէրտիները եղած էին Սապէրտէնս, Պին օղլուները՝ Պինսոն, Տէօշէմէճի օղլուները՝ Տէշարմէթ, Մանուկեանները՝ Մանուսոն ևյլն :

Իզմիրցի վաճառականներէն մէկը, Ապրօեանց ընտանիքէն Պետրոս աղան, առաջին անգամ ըլլալով Թրիէսդ հաստատուեցաւ, իրեն օգնական ունենալով Աբրահամ Ապրօն : Այս Պետրոս աղան ո՛չ միայն Իզմիրի, այլ Եգիպտոսի հետ ալ առեւտրական ընդարձակ գործառնութիւն ունէր եւ իր աշխատասիրութեան ու հնարամտութեան շնորհիւ մեծ հարստութիւն եւ ղիրք շահած էր : Պետրոս աղան 1846ին մեռաւ Թրիէսդի մէջ եւ իր քեռորդիին՝ Եուսուֆ Չէլէպիին 7,000,000 ֆիօրինի հարստութիւն մը թողուց :

Միեւնոյն ղիրքը ունէր նաեւ Սողոմոն օղլու Մկրտիչ Նուպարեանը, Շարլօ պէյի, Սողոմոն պէյի, Նուպար եւ Առաքել փաշաներու հայրը, ինչպէս նաեւ Պողոս փաշա Նուպարի պապը :

Ղիւննայի մէջ ալ երեւելի եղած է Իզմիրցի Յակոբ աղա անուն Հայ մը, որ հնաւիշն է գունաւոր պաւսա չեմպերներուն (վարչամոկ) :

Այս վարչամոկներու պատրաստութիւնն ու վաճառականութիւնը մեծ դեր կատարած են Իզմիրի Հայոց տնտեսական կեանքին մէջ : Քանի մը արհեստագէտ վաճառականներ

բաժինի վրայ առեւտրական ընկերութիւն մը կազմելով ընդարձակ գործարան մը հաստատած էին, պաւստիստներ կոչուած, որ կը բաղկանար 24ի չափ աշխատանոցներէ, եւ իւրաքանչիւրին մէջ կը բանէին 10—20 վարպետներ, իրենց օգնական աշխատակիցներով։ Այս վարպետներուն մէջ երեւելի են Մամուրի Մատթէոսը, — որ ծանօթ գրադէտ Մատթէոս Մամուրեանի հօրենական եւ Մարկոս Աղաբեկեանի մօրենական պապն է —, Մատանեան եղբ. եւյն, Մամուրի Մատթէոսին Ղուկաս որդին իր ժամանակին ամէնէն ճարտար ու համբաւաւոր բնաշէն էր, որ մտադիր էր Եւրոպայի մէջ կատարելագործել իր գիտութիւնը, բայց մահը վրայ հասնելով չէր յաջողած։

Եւրոպայէ բերուած կտաւներ պաւստիստներէ մէջ կը ներկուէին եւ փորագրուած կաղապարներով անոնց վրայ գոյնզգոյն ծաղիկներ կը տպուէին։ Այս գործողութիւնը բաւական դժուարին էր եւ ճարտարութիւն կը պահանջէր, մանաւանդ որ տարալուծութիւն ալ պէտք էր գիտնալ։ Կտաւները այսպէս ներկուելէ ու տպուելէ ետք, մօտակայ առուակի մը մէջ կը լուացուէին, գոյները հաստատուն ընելու համար, եւ չորցուելէ յետոյ, հակեր կը կապուէին ու կը զրկուէին Թուրքիոյ ամէն կողմերը։ Բարեխնամ Կառավարութեան կողմէ յատուկ պաշտօնեայ մը այս վարչամասինքնուն վրայ դրոշմ կը զարնէր, որպէսզի կեղծ ապրանքներ մէջտեղ չեղնեն։ Այս պաշտօնեաներուն մէջ ծանօթ են Ոսկանեան ընտանիքէն Յակոբ ու Թադէոս աղաները։ Վարչամակը ա՛յնքան կարեւոր սպառում մը ունէր Թուրքիոյ ամէն կողմերը որ նախորդ դարու առաջին կիսուն մէջ Իզմիրի Հայերուն գրէթէ մեծ մասը այդ գործով կ'ապրէր։

Սակայն պաւստիստներէ վարպետներէն Յակոբ անուն մէկը, յայտնի չէ թէ ի՞նչ պատճառաւ, Վիեննա երթալով, Իզմիրի վարչամասները հոն պատրաստելու ջանքեր ըրաւ եւ յաջողեցաւ ընկեր ձարել եւ վարչամակ պատրաստել։ Արդարեւ հոն աւելի փայլուն գոյներով եւ աւելի ճաշակաւոր կերպով, լաւ ծրարուած ու պատաստուած վաճառքներ կարելի եղաւ արտադրել, թէեւ խիստ սուղ, հատը մէկ Մահմուտիէ օսկի կամ 25 զլուշ։ Այս ապրանքները, սուղ ըլլալնուն պատճառաւ, չկրցան մրցիլ տեղական արտադրութեան հետ,

բայց Զուիցերացիք, տեսնելով որ իրենց համար շահ մը կայ այս ճարտարութեան մէջ, իրենք ալ ձեռնարկեցին շինութեան եւ յաջողեցան հատը մինչեւ 100 վարաի ծախել կեղծ վարչամական, որով մեծ հարուած տուին տեղական շահաւոր ճարտարարուեստի մը, Զուիցերական արտադրութիւնները տակաւ առ տակաւ ողողեցին իզմիրի հրապարակը, բայց զուիցերական դործարանները չկրցան երկար աւտեն վայելել իրենց ճարտարութեան արդիւնքը, որովհետեւ վարչամակի դործածութիւնը նուազեցաւ Անատօլիի եւ Բումէլիի մէջ, որոնք միակ յաճախորդն էին այդ վաճառքին :

Իզմիրի հռչակաւոր պաւստիաններն, որ մէկ դարէ աւելի ժամանակամիջոցի մը մէջ մեծամեծ շահեր պարգեւած էր իզմիրցի վաճառականներուն եւ արհեստաւորներուն, 1845 Յուլիսին այրեցաւ եւ վերջ գտաւ տեղական այս կարեւոր ճարտարարուեստը :

Ի՞նչ է « Z O U Ի Է » ն
« Պ Է Ս Ի Է » ն

ՍԱԿԱՐԱՆԻ ՄԷՋ ՅԱՋՈՂԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

×

Այն շահադէտը, որ գիներու բարձրացում ակնկալելով արժեթուղթ կամ վաճառք կը գնէ սակարանի մէջ, ի վերջոյ ծախելով տարբերութիւնը շահելու նպատակաւ, haussier կը կոչուի : Ասոր հակառակ, այն շահադէտը, որ գիներու անկում գուշակելով կը ծախէ եւ յետոյ աւելի աւժան գնելով տեղը գնելու յոյսն ունի, baissier կը կոչուի :

Սակարանի մէջ դրամատէրները եւ վաճառականները թէեւ այս երկու հակառակ դործողութիւններէն՝ պարագային համեմատ՝ մին կամ միւսը կ'ընտրեն, սակայն անոնք սկզբունքով սովորաբար երկու դասի կը բաժնուին, ոմանք պէսիէ եւ սկզբունքով, ոմանք հօսիէ :

Այս երկու հակառակ գործողութիւններէն ո՞րը շահաւոր է : Հօսիհ՞ ըլլալու է սակարանին մէջ թէ պէսիհ : Պատասխանելէ առաջ, ըսենք թէ առուտուրի մարդիկը ինչո՞ւ շատ անգամ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին սակարանական գործառնութեանց, Թղթապանակին մէջ հատ մը իսկ արժեթուղթ . կամ մթերանոցին մէջ գրիւ մը իսկ ցորեն չունեցող վաճառականը կը շահագրգռուի միշտ սակարանի գիներով, որովհետեւ անիկա գիտէ թէ գիներու անկում մը կամ բարձրացում մը մինչեւ մէկ աստիճան առեւտրական գործերու վիճակին ու ընթացքին ծանրաչափերն են : Այս պատճառաւ սակարանի գործերուն ընտելանալու եւ գործերն ու իրերն աւելի յստակ ու ճշգրիտ կերպով դատելու համար մեր առեւտրականները պէտք ունին ծանօթութիւններ ստանալ սակարանի սովորութեանց ու գործողութեանց վրայ :

Արդ, պատասխանելէ առաջ թէ հօսիհ՞ ըլլալը շահաւոր է թէ պէսիհ, ըսենք թէ ի՞նչ են սակարանի մէջ արժեթուղթի մը կամ վաճառքի մը գիները իջեցնող կամ բարձրացնող գլխաւոր պատճառները . — Արժեթուղթերու մասին ո՛ր է աննպաստ գրոյց իսկոյն անվտանգութիւն կ'ազդէ սակարանի մէջ գործողներուն, և ամէն դրամատէր կը ջանայ ձեռքը գտնուած արժեթուղթը ծախելով իր դրամական վիճակը ապահովել : Բնականաբար այդ պարագային մէջ քիչեր տրամագիր կ'ըլլան գնելու, որով գիները կ'իջնեն : Եթէ ընդհակառակն երկրի մը խնայութիւնները հաւաքուելով, բարդուելով, անոնց արդիւնքը մթերութի հըրապարակին վրայ, ամէն դրամատէր զայն շահագործելու համար արժեթուղթ կը գնէ, և ո՛րքան աւելի մեծ թիւով գնողներ գտնուին, ա՛յնքան աւելի կը բարձրանայ սակարանի մէջ արժեթուղթերուն գինը :

Վաճառքներու մասին՝ հունձքի և արտադրութեան աննպաստ լուրեր մեծ հակադրեցութիւն մը կ'ընեն հրապարակին վրայ : Մատուցումը կը նուազի և վաճառքին գիները անմիջապէս կը բարձրանան, իսկ գերարտադրութեան մը կամ սպառումի նուազութեան նկատմամբ տարածուած գրոյցի մը հետեւանքը կ'ըլլայ գիներու անկում : Եթէ սակարաններու մէջ արժեթուղթի մը կամ վաճառքի մը գինե-

բուն ելեւէջը այս բնական ու իրական պատճառներուն հետեւանքը միայն ըլլալ, չափ գիւրաւ կարելի էր ճշտել հրապարակին կայունութիւնը և ընտրել գործելու լաւագոյն եղանակը՝ պէսիկ ըլլալ կամ հօսիկ։ Անոնցմէ զատ կան ուրիշ պատճառներ, որոնք կը դժուարացնեն սակարանի մէջ ապահով գործառնութիւնները։ Ծահադէտներ կան, որոնք օր առաջ հաւանական հաշիւներու վրայ յենլով և ենթադրութիւններէ առաջնորդուելով, իրենց համար գիներու փոփոխութեան ենթադրական պատճառներ կ'ստեղծեն, և հրապարակին վիճակէն օգտուելու համար ոմանք կը գնեն ապագային բարձր ծախելու համար և ոմանք կը ծախեն յետոյ աւելի աժան տեղը գնելու համար։ Այս շահագիւրտութիւնները երբեմն սակարանի մէջ ա՛յնքան ծայրայեղ կերպով կ'ըլլան որ վարժ գործողներն անգամ կը շուարին ճշտել գործառնութեանց հաշիւատութիւնը և ստուգել անկում կամ բարձրացում պատճառով իրական նշանները։ Սակարանի գործառնութեանց այս թոհուրոհին մէջէն անտայթաք ընթանալու և կարելի եղածին չափ շահաւոր ըլլալու համար, փորձառութիւնը քանի մը ընդհանուր կանոններ դրած է, որոնց հետեւողը կը վարձատրուի։ Այդ կանոններուն համաձայն, սակարանի մէջ գործի մը ձեռնարկելէ առաջ պէտք է լաւ մը քննել հրապարակին վիճակը, եթէ երկու երեք ամիս է ի վեր հրապարակին վրայ գիներու անկումի գաղափարը տիրած է, պէտք է հօսիկ ըլլալ, իսկ եթէ ժամանակէ մը ի վեր գիները աստիճանաբար բարձրացած են, հետեւելու է այդ գիներուն, բայց պէտք է արթուն հսկել անմիջապէս զանոնք ձեռքէ հանելու վայրկեանին։ Սակարանին մէջ գիներու անկումը սովորաբար ահա ու սարսափ կ'ազդէ և ծախելու կը դրդէ։ Ասոր հակառակ, գիներուն բարձրացումը քաղաքական բնոյթ մը ունի։ Գնելու կը մղէ գործողը։ Սակայն շահելու համար պէտք է բոլորովին հակառակ ուղղութեան մը հետեւիլ, — գնել կամ պահել՝ երբ գիները իջած են և ծախել՝ երբ գիները բարձր են։ Ասկէ զատ, սակարանի մէջ արդիւնաւոր գործառնութեան մը ընտրութիւնը արժեթիւղութիւն բուն արժէքէն ու անոր օրական գիներէն կախում ունի։ Եթէ գործառնութիւնը հաստատուն, ապահով և կրտօնները կանոնաւոր կերպով վճարող արժեթուղթերու վրայ

է, սկզբունքով հօսիե ըլլալու է, իսկ պարագաներուն համաձայն պէսի: Այս կարգի արժեթուղթերու գիներուն բարձրացումը անոնց բնական ու օրինաւոր պայմանն է, մինչդեռ անկումը պատահական է և շատ անգամ փոքր դրամատէրները թունտ հանելու եւ իրենց արժեթուղթերը ծախելու հրապուրելու խոյժ մ'է: Եթէ գործաւնութիւնը շահագիտական (aléatoire) ճարտարային թուղթերու վրայ է, — այսինքն այնպիսի արժեթուղթերու, որոնք փոփոխական հասոյթներ կուտան և սակարանին մէջ անոնց գիները մեծ փոփոխութիւններ կը կրեն՝ ձեռնարկին յաջողութեան, տրուած շահաբաժինին, և հրապարակին կացութեան համեմատ, այս կարգի արժեթուղթերու տուրեալին մէջ ո՛չ հօսիե ըլլալու է և ո՛չ պէսի, այլ պէտք է օրը օրին ապրիլ, քայլ առ քայլ դործերուն ընթացքին հետեւիլ և ուրիշ թղթախաղին պէս դիմացի խաղակիցին թուղթերը գուշակել ջանալ: Պէտք է քաշուիլ երբ գիները բաւական բարձր են, նոյն իսկ ծախել այդ միջոցին, որովհետեւ կարելի է յաջորդ օրը աւելի աժան գնելով տեղը դնել:

Սակարանի մէջ տիրած կարծիքն այն է թէ գիներու բարձրացումը միշտ նպաստաւոր է, իսկ անկումը միշտ աննպաստ է հրապարակին: Գիներուն բարձրացումէն ամէն մարդ կ'օգտուի, մինչ անկումէն շատ քիչեր միայն կը շահին, կ'ըսուի: Մասամբ ճշմարիտ է այս գաղափարը: Մեր կարծիքը սա է թէ սակարանի մէջ անընդհատ աւրիթներ կը ներկայանան, որոնք հետզհետէ կրնան արդիւնաւոր ըլլալ թէ՛ հօսիեին և թէ՛ պէսիին: Միայն դործելու այս երկու հակառակ եղանակներուն մէջ ալ յաջողելու էական պայմանն է ունենալ չաւ դատողութիւն, շատ համբերութիւն և քաւական դրամ:

Յաջորդ քիւիւն

կը մնան Պոլսոյ վոնառակացներուն եկած ապրանքներուն մանրամասնութիւնը, փոխանակագրի գիները եւն., տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ:

Դատական Քրոնիկ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ Բ. ԴԱՏԱՐԱՆ

24 ՅՈՒՆԻՍ

Յովհաննէս Կիւլպէնկեան և ընկերութեան վաճառա-
տան Տնօրէն Տիգրան Էֆ.ի կողմէ Արմենակ և Նրուանդ
Ճամպաղեան Էֆ.ներէն ունեցած պահանջին դանձումը խնդ-
րուեցաւ : Աղերսագիրը կարդացուելէ ետք, Տիգրան Էֆ.ի
փոխանորդ փաստաբանը յայտարարեց թէ յիշեալ երկու
եղբայրները, իրարու երաշխաւոր ըլլալով, ութ մուրհակով,
գումար 22 ոսկի, իսկ միայն Արմենակ Ճամպաղեանի ստո-
րագրութեամբ չորս մուրհակով, իւր 14 ոսկի, գումար 36
ոսկի պարտքերին չեն ուզեր վճարել, որով այդ պարտ-
քին դանձումը կամ յիշեալ երկու եղբայրներուն սնանկաց-
ուիլը խնդրեց : Նախագահը հարցուց պարտականներուն թէ
ինչ պիտի պատասխանեն : Անոնք ալ յայտարարեցին թէ
22 ոսկինոց մուրհակները իրենց չեն պատկանիր, կեղծ են,
իսկ 14 ոսկինոց մուրհակներուն համար, որոնք միայն Ար-
մենակ Ճամպաղեանի ստորագրութիւնը կը կրեն, ահաւա-
սիկ իրենց պատասխանը . — Արմենակ Ճամպաղեան 1904
Դեկտ. 15ին ծովային առեւտր. դատարանին կողմէ սնան-
կացուած էր և պարտքերուն քննութեան պահուն Տիգրան
Էֆ. ներկայացած չէր :

Դատարանը, այս յայտարարութեանց վրայ, որոշեց 22
ոսկինոց մուրհակներուն ստորագրութեանց քննութիւնը փոր-
ձագէտներու յանձնել, իսկ ծովային առեւտրական դատա-
րանէն տեղեկութիւն առնել յիշեալ Արմենակ Ճամպաղեանի
սնանկութեան մասին :

×

Խոհարար Եանիկ փոխանորդ փաստաբանին կողմէ Պոլիս,
Բէյրութինէր փողոցը, Բանտէլիէ, Նօրիլիէ և Բանտէլիին տղան
Անատթաէ 50 ոսկի պահանջին դանձումը խնդրող աղեր-
սագիրը կարդացուեցաւ : Փաստաբանը բերանացի յայտա-
րարեց որ «—Եանի 1900 Հոկտ. 1ին 50 ոսկի փոխ առած է
Բանտէլիին, ամսական 1 դր. տոկոսով, և ի փոխարէն ի

հրամանի մուրհակով մը առած է և որուն վրայ խորհրդա-
ւոր ստորագրած է նաեւ քեռայրը՝ Եօրկի։ Եօրկի կը մեռնի։
Երեք տարի վերջը փոխանորդեալս ինձ տուաւ մուրհակը և
անոր դանձումը խնդրեց։ Բանտէլի պայմանաժամ ուղեց
ինձմէ։ Վեց ամսուան նոր պայմանաժամ տուի և մուրհակը
փոխեցի և այս անգամ Բանտէլիին տղան Անասթասը երաշ-
խաւոր առինք։ Այս վեց ամսուան միջոցին, փոխանորդ-
եալիս խանութը գող մտնելով ուրիշ թուղթերու հետ մէկ-
տեղ նոյն 50 ոսկինոց մուրհակն ալ կը գողցուի։ Պարտա-
կանը, այս պարագան լսելով, օգտուիլ կ'ուզէ. և պարտքը
կ'որանայ։ Բայց որովհետեւ մուրհակին կորսուելովը մեր
իրաւունքը կորսուած չի կրնար ըլլալ, 50 ոսկիին դանձումը
կը խնդրեմ։»

Այս յայտարարութեան վրայ, պարտականին փոխա-
նորդ փաստարան իլիաս էֆ. ըսաւ թէ Բանտէլի ընդամենը
24 ոսկի պարտք ունէր, զոր վճարած է երկու անգամէն, և
այլ եւս բնաւ պարտք չունի։

Նախագահը հարցուց Եանիի փոխանորդին թէ ի՞նչ
պիտի պատասխանէ։ Յիշեալը ըսաւ որ քաղաքային դատա-
վարութեան օրէնքը կը տրամադրէ որ եղած պահանջումի
մը պատասխան տրուի։ « — Մենք 1906 Հոկտ. 1 թուա-
կանով 50 ոսկի տուած ենք։ Այս տեսակ պարտք մը ունի՞ն
թէ ոչ, թո՛ղ անոր պատասխանեն»։ Նախագահը ըսաւ թէ
միայն 24 ոսկին կ'ընդունին, իսկ մնացեալը ո՛չ։ « — Դուք
մնացեալ պահանջնիդ ի՞նչպէս պիտի ապացուցանէք և յե-
տոյ ձեր ստացած մուրհակին գողցուիլը ի՞նչպէս պիտի հաս-
տատէք»։ Փաստաբանը ըսաւ թէ օրէնքին տրամադրած մի-
ջոցներով կարող է ապացուցանել, մանաւանդ որ այդ մուր-
հակը ստացած ըլլալուն վկաներ ունի։

Այդ վկաները լսելու համար, դատարանը որոշեց ուրիշ
օրուան յետաձգել դատավարութիւնը։

Ծովային Առեւտրական

Դատարան

24 ՅՈՒՆԻՍ

Մանիֆաթ-ուրայի վաճառական Կեսարայի 2-րդ օղու

եղբարք, որոնց մասին սնանկութեան վճիռ արձակուած էր, փառաբան Ավրամ Կիւլ օլլու էֆ. ի միջոցաւ աղերսագիր տուած եւ իրենց սնանկութեան վճռին բարձումը խնդրած էին: Փաստաբանը բերանացի եւս յայտարարեց թէ «—Իմ փոխանորդեալներս Կեսարիա կը բնակին ընտանիքով եւ իրենց դորձառնութեանց կեդրոնը հոն է: Տարին անգամ մը միայն Պոլիս կուգան, ամիսի մը չափ Պոլսոյ խաներէն մէկուն մէջ սենեակ մը կը վարձեն եւ իրենց զնուններն ընելով, Կեսարիա կը վերադառնան: Այս պարագային, իրենց բնակավայրը կամ կեդրոնը Կեսարիա է, որով ըստ օրինի, ասոնց դէմ եղած սնանկութեան դատը իրենց բնակավայրի դատարանին առջեւ տեսնուելու է, եւ ո՛չ թէ այս դատարանին առջեւ: Ուստի սնանկութեան համար տրուած վճռոյն բարձումը կը խնդրեմ »:

Ասոր վրայ, թէեւ սէնտիք Պէհրամ էֆ. պնդեց թէ Չալք օլլու եղբարց վաճառատունը Պոլիս, Գամճնաս խանի մէջ է եւ այժմ գնուած, սակայն թէ՛ ընդհ. դատախազը եւ թէ դատարանը համոզում չդոյացնելով, յետ խորհրդակցութեան, վճռուեցաւ որ յիշեալ Չալք օլլու եղբարց կեդրոնը Կեսարիա ըլլալուն, Պոլսոյ ծովային առեւտրական դատարանը իրաւասութիւն չունի գանոնք սնանկացնելու:

×

Երասիմոս էֆ. իւզի փոխարէն Հաճի Էօմէր՝ եւ Հաճի Եուսուֆ էֆ. ներէ ունեցած 14½ տոկի պահանջին գանձումը խնդրեց: Աղերսագրին կտրուցուելէն ետքը, պարտականներուն փաստաբանը՝ Գօզմիտի էֆ.՝ դատին գոյութիւնը ուրացաւ եւ Երասիմոս էֆ. ի փաստաբանն ալ վկանելով ապացուցանելու կարող ըլլալը յայտնելով, դատավարութիւնը ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ:

×

ԾԱՆ. ԽՄԲ. — Առեւտրական դատավարութեանց մէջ, փաստաբաններէ ոմանք վերջերս սկսած են դատի ենթակայ խնդրոյ մը գոյութիւնը ուրանալ, իբրեւ պաշտպանողական միջոց մը: Այս մասին քանի մը կարող փաստաբաններու կարծիքը խնդրուած ըլլալով, պատասխան առնուած է թէ խնդրոյ մը գոյութիւնը մերժելուն նպատակը բո՛ւն հիմին պատասխան չտալու միջոց ո՛րէ, որչարդիւնաւոր չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ այդ կեր-

պով դատը չի վերջանար: Այս պարագային, կամ դատա-
խաղը վկաներով պիտի հաստատէ խնդրոյն գոյութիւնը եւ
դատը պիտի չահի եւ կամ, եթէ վկայ չունի, միւս կողմին,
այսինքն խնդրին գոյութիւնը մերժողին երդում պիտի ա-
ռաջարկուի, եւ այս երդումին ֆորմուլին մէջ պիտի խտաց-
ուի դատին հիմը: Օրինակի համար, վերոյիշեալ պարտա-
կաններուն չառաջարկուիր միայն երդում ընել թէ երասի-
մոս էֆ. ին 14½ ոսկի պարտք չունին, այլ պիտի երդնուն
թէ 29½ ոսկի իւր գնած չեն եւ 15 ոսկին վճարելով 14½
ոսկի եւս պարտք մնացած չէ: Այս երդումն ընելով, անուղ-
ղակի պատասխանած կ'ըլլան դատին հիմին, որով դատի
ենթակայ եղած խնդրոյն գոյութիւնը մերժելը ո՛ր եւ է
օգուտ չունի պարտականին համար:

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻՐ

Գերման Առեւտրական Լեզուի

Բ. Ս Ս Ս

Ա. ՀԱՏՈՒԱԾ

4.

ich werde	ես պիտի	wir werden	սեցի պիտի
er wird	նա պիտի	Sie werden	դուք պիտի

werden Sie ? դո՞ւք պիտի

ich werde kaufen	ես պիտի գնեմ
er wird erhalten	նա պիտի ստանայ
wir werden schreiben	սեցի պիտի գրենք
Sie werden geben	դուք պիտի տաք
werden Sie aufführen	դուք պիտի կատարե՞ք

(die) Kiste	սկսուկ	(der) Ball	հակ
(das) Faß	սակաւ	(der) Saß	պարկ
(die) Partie	բառքի	ganz	ամբողջ

ich werde drei Kiste kaufen

իմ փութի պէտքով երեք սկսուկ գնեմ

werden Sie die Partie verkaufen?

դուք արդեօք բառքին ծախէ՞ք

er kann die ganze Partie geben

եւ ամբողջ բառքին կ'ուզէ տալ

Können Sie für mich kaufen?

դուք արդեօք իմ փութի
կրնա՞ք գնել համար ինձ գնել
(ինձ համար կրնա՞ք գնել)

Sie werden zehn Ballen für mich verkaufen

դուք արդեօք տասը հակեր համար ինձ ծախել
(տասը հակ ինձ համար պիտի ծախէք)

er hat diese Partie für Ihre Rechnung geschrieben

եւ հաշիւով բառքին իմ համար ձեր հաշուոյն գրած
(այս բառքին ձեր հաշուոյն համար գրեց)

Können Sie zwanzig Meter an mich senden?

դուք արդեօք քսան մետր ինձ
ղարկե՞լ

Ihrem Auftrage gemäß habe ich die Ware gegeben.

իմ փութի պէտքով եւ իմ փութի
համար հրամանին համաձայն ունիմ եւ վաճառքը տուած
(» » » տուի վաճառքը)

Առեւտրական Քրոնիկ

Մետաքսին գիները

ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Պրուսայէն կը գրուի որ մետաքսի հրապարակին վրայ ասկից առաջ տիրող թուութիւնը անհետացաւ: Խնդրանքներ եղան բարակ, 13/15 տէնիա մետաքսին համար եւ այս պատճառաւ գիները քանի մը օրուան մէջ վրայ դրին: Եթէ այս խնդրանքները շարունակեն, պիտի օգտուին Պրուսայի եւ շրջականերու մետաքսի ա՛յն վաճառականները, որոնք իրենց վաճառքը պահած են աւելի սուղ ծախելու դիտումով:

Լիօնի հրապարակին վրայ ալ մետաքսին գինը ամուր է: Գնումներ կ'ըլլան բաւական քանակութեամբ: Պրուսայի մետաքսին 13/15 տէնիա Բ. տեսակին գինն է 45 Ֆր., եւ աւելի բարձրանալու հակամէտ է:

Ցորենի եւ Ալիւրի հրապարակները

Լաւ օգերը փութացուցին ցորենի հունձքը Անգլիոյ մէջ, ուր կ'երեւի թէ այս տարի արտադրութիւնը քանակի կողմէ նուազ պիտի ըլլայ: Գարիին արտադրութիւնն ալ քանակով նուազ, իսկ որակի մասին անցեալ տարիէն աւելի լաւ է: Ֆրանսայի մէջ կեդրոն դաւառներու մշակներ հունձքով կ'զբաղին, քանի մը օրէն հիւսիսային մասերու մէջ ալ հունձքը կ'սկսի: Եթէ օգը նպաստէ, որակով լաւ արտադրութիւն մը կը գուշակուի:

Գերմանիոյ մէջ, ինչպէս կը ծանուցուէր, հիւսիսային գաւառներու արտադրութիւնք լաւ են՝ մանաւանդ վարսակինը: Կը յուսացուի որ Աւստրիա անցեալ տարիէն աւելի պիտի արտադրէ: Սպանիոյ արտադրութիւնը 35 միլիոն հարիւրաւիտր կը հաշուուի: Անցեալ տարի Իտալիա օտար երկիրներէ 17 միլիոն հարիւրաւիտր ցորեն ներածել ստիպ-

ուած էր, այս տարի թէեւ իր արտադրութիւնը լաւ է, բաղդատաբար նախորդ տարուան, սակայն կրկին օտար երկիրներէ ցորեն դնելու պէտք ունի:

Հիմա ցորենի հրապարակին վրայ ամէնուն ուշադրութեան տուարկայ եղած է հիւս. Ամերիկայի արտադրութիւնը: Հաւանական կ'երեւի որ այս երկիրը 245էն 253 միլիոն հարիւրալիտր (700—725 միլ. գրիւ) ցորեն արտադրէ այս տարի, ուրիշ կը հետեւի որ—այդ քանակութեան հետ առնելով իր ունեցած պատրաստ վաճառքը—անիկա պիտի կըրնայ 52 $\frac{1}{2}$ էն մինչեւ 61 միլիոն հարիւրալիտր արտածել այս տարի:

Օգոստոսի 1էն կ'սկսի արմաթիքի հրապարակին նոր շըրջանը: Անցեալ (1905 Օգոստոս 1—1906 Յուլիս 31) ինչպէս նաեւ նախորդ շրջանին մէջ հետեւեալ քանակութեամբ ցորեն արտածուած է

Քուօրթըր

	1905—6	1904—5
Միաց. Նահանգ.	13,720,000	4,275,000
Արժանթին և Ուրուկուէյ	10,975,000	10,874,000
Բուսիա և սէւ ծով	18,905,000	22,630,000
Դանուբի վերի մասէն	9,010,000	4,275,000
Հնդկաստան	2,866,000	8,732,000
Աւստրալիա	2,617,000	3,316,000
Ջանադանք	1,172,000	1,088,000
Գումար	53,265,000	55,160,000

Ներկայ շրջանի մասին կարելի չէ ստոյգ տեղեկութիւններ տալ, ինչ որ կախում ունի արտածող երկիրներու արտադրութեան քանակէն և ներածող երկիրներու պէտքէն: Այսու հանդերձ, կ'երեւի որ ներկայ շրջանը արտածութեան կողմէ անցեալէն պիտի չտարբերի:

Անցեալ երկու շաբաթուան մէջ Պոլսոյ հրապարակը եկաւ 3442 թօնօ ցորեն, 2650 թօնօ ուռմանական, 780 թօնօ Անատոլիոյ և 12 թօնօ Ռումէլիի վաճառք: Նոյնպէս եկան երկու շաբաթուան մէջ 22,883 պարկ ալիւր, որու 15,203

պարկը Օտեսայէ, 5550 պարկը Պրահայէ, 700 պարկը Վառնայէ, 630 պարկը Սամսոնէ, 685 պարկը Անատոլուէ: Ալիւրին գիները Բիւրակնի 25րդ թիւին մէջ նշանակուածէն զգալի տարբերութիւն մը չունին: Յօրենք միայն գրեթէ ամէն տեսակին օխային 1 փարա վրայ դրած է:

Արտածութիւն

Այս շաբթու ծախուեցաւ **105** սնտուկ Աֆիոն, զոր գնեցին Տեարք՝

Հոյշթայն եւ Ընկ.,	17	սնտուկ Ագչէհիր,	115	զրուշի
Իմսըն եւ ընկ.,	4	» Միխալըճ,	117	»
Մ. Նախմուրա	13	» Ամասիա,	129—131	»
Վիթաշ եւ ընկ.,	69	» Գարահիսար	115—118	»
Վիսման եւ ընկ.,	2	» Մուսուրնու	118	»

105 սնտուկ

Հրապարակը թոյլ է եւ գիները իշնալու հակամէտ են: Մատուցում կայ, բայց խնդրանքը քիչ է:

Թիֆլիսի վրայ կարեւոր գործ մը չեղաւ: Տեարք Կէսրոյ եւ Գաւապեան Սվազի եւ Ամասիոյ ապրանքներէն գնել ուզեցին, բայց անհրաժեշտ պէտք մը չունենալով պակաս գին առաջարկեցին: Հրապարակը թոյլ է: Գնողները նախորդ գիներուն վրայ 40—60 փարա պակաս առնել կ'ուզեն, բայց ծախողները միայն 20—30 փարա պակասի կը յօժարին:

Այս շաբթու ծախուեցաւ միայն **71** հակ, զոր գնեցին Տեարք՝

Էշուարսս եւ Որդի,	56	հակ Գապա,	10.20—15.20
Գամպուր օղլու,	45	» Գարահիսար	18

71 հակ

Կարեւոր գործառնութիւն մը չեղաւ նաեւ ԲՈՒՐԴԻ վրայ: 7½ զրուշի ծախողներ կան, վաճառէն յանձնելի:

ԳԱՐԻԻՆ գինն է, ներքին սպառումի համար, 27½—28 փարա, իսկ Եւրոպա զրիւժած Բումէլիի ղեղին տեսակները մինչեւ 26—27 փարաի ծախուեցան չոգենաւ յանձնելի: Անատոլուի ճերմակ տեսակներուն գինն է 28 փարա:

ԿՏԱԻԱՏԻՆ (խթէն քօխումու) Գինն է 54—54½ փարա, վաճառէն յանձնելի:

Արտօնատէր Հ. Ս. Խ. ԻթիֆիճիեԱն | Տպագր. Ն. ՊէրՊէրեԱն եւ Որդի

Գծամարզարան

Ուսումնա խորհրդոյ կողմէ վաւերացուած այս ԳԸ-
ԾԱՄԱՐԶԱՐԱՆԻՆ շնորհիւ 5—6 տարեկան տղաք քիչ
ժամանակի մէջ կը սովորին գծել կանոնաւոր եւ հա-
մաչափ գծեր, ուրուանկաւորներ եւյլն. երբ աշակերտի
մը ձեռքը այս կերպով ճկուն եւ վարժ ըլլալ, գործնա-
կան ասպարէզին մէջ դիւրին է լաւ պաշտօն մը գտնել
իրեն համար:

Գծամարզարանը կը բաղկանայ ինը տետրակներէ
որոնք 20 ական փարաի կը ծախուին: Դիմել ՄԱՆ-
ԶՈՒՄԷԻ Տպարանը:

ԹՐԲԱԽՕՍ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ԳԻՐՔԸ

Շուտ, ճիշտ, առանց դժուարութեան և մաքուր հայե-
րէն սորվելու համար գեղեցիկ հրատարակութիւն մը լոյս
տեսած է, Վարժուքիւն Մայրենի Լեզուի անուն, որ զըպ-
րոցական յառաջիկայ շրջանին համար կարեւորագոյն գիրքե-
րէն մէկը ըլլալ սահմանուած է: Բոլորովին նոր դրութեամբ,
դիւրուսոյց և մանկավարժական կանոնաւորութեամբ պատ-
րաստուած այս գործը թրքախօս գաւառներու վարժարան-
ներուն համար լաւագոյն ընտրանքը կրնայ ըլլալ, բան մը
որուն կրնան համոզուիլ և զոր կը հաստատեն թրքախօս
ուսանողներու դասախօսող ուսուցիչներ և վարժարանի վա-
րիչներ երբ անգամ մը տեսնեն Յովհաննէս Էսկիեան գրա-
տան այս օգտաշատ հրատարակութիւնը: Ձերմապէս կը
յանձնարարուի դպրոցական վարիչներու փորձել զայն, եթէ
կ'ուզեն քիչ ժամանակի մէջ փայլուն արդիւնքներ ունենալ:
Կարելի չէ՝ մանրամասնել գիրքին բազմաթիւ առաւելու-
թիւնները, բայց գործին գիտակ ուսուցիչ մը զայն տեսնե-
լով, շուտով կը համոզուի ատենց:

Փոստի ծախքը, 50 փարայ զրկող ուսուցիչներու և Տը-
նօրէններու նմոյշ մը կը զրկէ գրատունը ձրի:

Գրատան զեզչն է՝ 20, բացառիկ զեզչ աղքատիկ վար-
ժարաններու համար:

Հասցէ. — Կ. Պօլիս Խորասանճեան Խան

ԳՐԱՏՈՒՆ Յ. ԷՍԿԻԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ Կ. ԶՈՐԵԱՆ

4. Պօլիս Մարմուռնիլար էթմէկճի կոստ խան Նօ. 11-12

(Հեռագիր - Զորեան - Մարմուռնիլար)

ՆԵՐԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

Եւրոպայի հանրածանօթ ֆապրիգաներէ ուղղակի յանձնարարութեամբ բերել տրուած ըրդէզէններու և բամպակեղէններու վերաբերեալ ամէն տեսակ անեղծ ներկեր կը վաճառուին մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ խիստ զիւրամատչելի գներով :

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ

Ինչպէս ի վերև յիշուած ներկերու եւ ներկերու վերաբերեալ ապրանաց ներածման, նմանապէս եւ գաւառներու համար, մասնաւորապէս յանձնակատարի մասնաճիւղ մը ունենալով ամէն տեսակ ապրանաց մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին ու կը կատարուին փութով և գոհացուցիչ պայմաններով :

Մանրամասն տեղեկութեանց համար գիմել վաճառատանս ասորէսին :

10-2

Գարագառեան Թովմաս - ԿԻՐԱՍՅՈՆ

Յանձնակատար, Գրավանառ - Թղրավանառ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱՄ 1903ԻՆ

Ներկայացուցիչ ֆարիլդի առաջնակարգ շան մը

ԴԻՄԵՏԷՔ ԻՐԵՆ ԳՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քարիւղ՝ տակառով, թիթեղով եւ անտուկով :

Դպրոցական եւ այլ գիրքեր թուրք. հայ. ֆրանսերէն : Թղթեղէն եւ գրասենեկի ամէն տեսակ պիտոյք : Քարթ փոսթալներ գեղեցիկ, եւ ամէն տեսակ :

Դիմեցէք եւ միշտ գոհ պիտի մնաք :

2-5

Ա.ԳՆՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ. — Այնթապ. — Հաստատուած է 1848 ին եւ կ'ուսուցանէ Օսմ., Հայ, Անգղ. նաեւ ՄԷՃԷԼԼԷ, տմարակալութիւն, քաղ. ցնցեստրիւն եւ զիսական դասեր : Ընթացաւարսներ առանց քննութեան քաղաքին և. Թ. Քօլէճի Freshman կարգը կ'ընդունուին, վարժարանը, քէէ ցերեկօրիկ, ամէն զիւրութիւն կ'ընծայէ դրսեցի ուսանողաց : Գիմել Տնօրէնութեան :

5-3

ԳՐԹՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. — Հայ. Անգղ. — Զ. Յ. Ս. Փափագեան էճ.ի այս երկը կը բաղկանայ 507 էջերէ եւ կը պարունակէ 40,000 է աւելի բառեր, ոմեր, աւագուածներ : Պատրաստուած է խնամով եւ զլխաւոր հետեւողութեամբ Webster ի հոյակապ բառագրքին : Անկրածիշտ է ամէնուն : Գին լարակազմի 35 դրոշ : Կը ծախուի գրավանառաց քով : Կեդրոնականի՝ Պալենց գրատուն նաեւ Էսկիեան գրատուն :

3-10

ԲԻԻՐԱԿՆ

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

PURAGN,
REVUE ARMÉNIENNE
Bab-Ali Djaddessi, N°. 38

Թիւ 28

5 0 Գ Ո Ս Տ Ո Ս

1906

«يوراكن»

ارمنيجه غزني
باب الى جاده سنده نومرو ۳۸

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ե Ր

Տարեկան բաժնեգին, կանխիկ 92. 60
վեցամսեայ » » » 30
եռամսեայ » » » 15
Միամսեայ » » » 5
Ծանուցումներ կ'ընդունուին, դիւ-
րամատչելի պայմաններով

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ե Ր

Տարեկան բաժնեգինը կանխիկ վը-
նարողը կ'ստանայ
1. — Հինգ հատոր Աւելի
2. — Հարիւր այցաքարտ
3. — Ծանուցումի մը իրաւունք
2 բաժանորդ գտնողին է+ Գ Բ - Է մը

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Համար 40 փառա

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ
« ԹԱՆԹ » ԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ ԵՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ. — Ո՞րն է
ամէնէն շահաբեր « Ռանթ » ը
Ի՞նչպէս ՀԱՐԱՏԱՅԱՆ ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱ-
ԿԱՆՆԵՐԸ. — Մանչեսթրի հետ զործ ընող առաջին Հայ վա-
ճառականը
ՆԱՄՍԿ ԱՌ ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Թղթաղընջի կա-
նոնազրուիւնը
ՊԱՆԴԱՅԻ ԴՈՐԾԱԹՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Փոխառուու-
թիւն
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԻ ԿԵԱՆԲԸ. « Բիւրակն » ի հաշուակա-
լին պատասխանները
ԴԱՏԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅ. — Առեւտրական Բ. եւ ծովային
առեւտր. դատարաններուն առջեւ տեսնուած դատեր
ԴԵՐՄԱՆԵՐԷ ԱՌԵՏԻՏԻԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ
ԱՌԵՏԻՏԻԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅ. — Առեւտրական կեանքը գա-
ւառներու մէջ. — Երկաթի հրապարակը. — Առեւտրական
սովորութիւններ եւ այլն:

ՅՊԱԳՐ. ՆՏԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

Համար 40 փառա

Գ. ԵԼ Դ. ԳԷՐԳ ԱՊԷԲԱՆՈՂԻԵԱՆ

Պաղտատ

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ-ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

Ամէն տեսակ առեւտրական, գրամական եւ յանձնարարական գործառնութիւնք: Աւանդեալ ապրանք վրայ նախազար գիւրամատչելի պայմաններով:

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Թարսուս 12 Յուլիս 1906

ՏէՐ.— Գազագեան եւ Գասապեան անունին տակ մեր կազմած մանիֆաթուրայի յատուկ առեւտրական ընկերութիւնը 1906 Յուլիս 1էն ի վեր լուծուած ըլլալով,

ԳԱՍԱՊԵԱՆ ԵՒ ԱՐԱՊԵԱՆ յիշեալ առեւտր. ընկերութեան գոյքերն ու պարտքերը ստանձնած են, եւ պիտի շարունակեն իրենց անուան ու հաշւոյն: Կը խնդրեն որ նկատի առնէք իրենց ստորագրութիւնը եւ ըստ առաջնոյն շարունակէք ձեր համակրութիւնը:

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՄԵԼԻԲՈՅ ԳԱՍԱՊԵԱՆ

ԳԱՍԱՊԵԱՆ ԵՒ ԱՐԱՊԵԱՆ

Պիտի ստորագրեն

×

Առա Բագար 27/9 Յուլիս 1906

ՏէՐ.— Պատիւ ունինք ծանուցանել Ձեզ թէ՛ քաղաքիս մէջ առեւտրական տուն մը հաստատած ենք

Մ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ ԵՒ Ս. ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆ ԸՆԿ.

անունով, որ պիտի զբաղի մասնաւորապէս փոխանակագրութեւ եւ այլ սեղանաւորական գործառնութիւններով եւ չը բանուած կաշիի արտածութեամբ:

Հաճեցէք, Տէր, ծանօթանալ մեր ընկերական ստորագրութեանց որ ի ստորեւ եւ ընդունիլ մեր խորին յարգանաց հաւաստիքը:

ՄԻՍԱԲ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆ

Մ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ պիտի ստորագրէ Մ. Բարսեղեան եւ Ս. Արահամեան ԸՆԿ.

Ս. ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆ պիտի ստորագրէ Մ. Բարսեղեան եւ Ս. Արահամեան ԸՆԿ.